

Ukrepi zoper trgovino z ljudmi

✉ Bogomir Novak

V kapitalistični družbi se povečuje stopnja izkoriščanja delovne sile. Zato ne narašča le revščina, ampak z njo tudi suženjstvo. Neoliberalni kapitalizem obnavlja nekatere prvotne oblike sužnjelastniškega sistema. Iluzija je bila, da je kapitalizem suženjstvo odpravil, dejansko pa ga je v zadnjem času čedalje več. Trgovina z ljudmi cveti.

Trgovina z ljudmi in diagnoza stanja

Statistika iz poročila Urada Združenih narodov za droge in kriminal (United Nations Office on Drugs and Crime – UNODC)¹ nam pokaže, da so v letu 2009 eno petino vseh žrtev trgovine z ljudmi predstavljali otroci, dve tretjini prizadetih pa ženske. 79 % žrtev je tarča spolnega izkoriščanja, 18 % pa za prisilno delo. Pri sodobni obliki prisilnega dela izkoriščevalci žrtev držijo v podrejenem položaju s sklicevanjem na njen dolg. Nekateri delavci dolg podedujejo (v južni Aziji je na milijone takšnih primerov), drugi pa postanejo žrtve trgovcev z ljudmi, ki odplačilo dolga predstavijo kot enega od pogojev zaposlitve. Še posebej zaskrbljujoče je dolžniško suženjstvo migrantov, ki postanejo žrtve s pomočjo raznih zaposlitvenih agencij.

Urad Združenih narodov za droge in kriminal ima poleg sedeža na Dunaju številne pisarne po vsem svetu, kjer s proaktivnimi, usmerjenimi in učinkovitimi iniciativami na nacionalni, regionalni ali mednacionalni ravni prispeva k večji varnosti ljudi po svetu. Slovenija

je v okviru UNODC članica Konvencije o boju proti kriminalu (UNTOC) od maja 2004 ter Konvencije proti korupciji (UNCAC) od aprila 2008².

V strokovni literaturi in v mednarodnih dokumentih obstajajo različne definicije trgovine z ljudmi. V skladu s protokolom za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi UNODC le-to definira kot novačenje, prevoz, skrivanje ali sprejemanje ljudi z etično nedopustnimi metodami, kot so ugrabitev, prisila, goljufija ali zavajanje, zato da bi jih izkoristili. Podobno trgovino z ljudmi definira v 4. členu Konvencija Sveta Evrope. Izkoriščanje vključuje izkoriščanje prostitucije ali drugih oblik spolne zlorabe oseb, prisilno delo ali storitve, suženjstvo ali suženjstvu podobna stanja, služabništvo ali odstranitev organov.³ Natančen obseg te trgovine in število žrtev ni znano, ker se stalno spreminja.

Pojavne oblike trgovine z ljudmi opredeljuje Protokol za preprečevanje, zatiranje in kaznovanje trgovine z ljudmi, zlasti ženskami in otroki, ki dopolnjuje Konvencijo Združenih narodov proti mednarodnemu organiziranemu kriminalu, takole:

- zloraba z namenom prostitucije druge osebe (komercialna seksualna zloraba) in druge oblike spolne zlorabe;
- prisilno delo ali storitve;
- suženjstvo, služabništvo in ostale oblike podobne suženjstvu;
- odstranitev organov za namen nelegalne transplantacije.

Žrtve so največkrat predmet nasilja, posilstev, pretepanja in drugih oblik fizične krutosti in psihičnega nadlegovanja. Največ žrtev tovrstne trgovine prihaja iz najrevnejših držav sveta (latinskoameriških, afriških, azijskih in držav Jugovzhodne ter Srednje Evrope). Trgovina vključuje prodajo in pri-

silo žensk v prostitucijo, pornografijo, prisilne poroke in popolno suženjstvo. Spolna diskriminacija, revščina in vojne prisilijo na milijone žensk, da migrirajo v druge države z namenom iskanja zaposlitve ali poroke oziroma, da bi se izognile stradanju v matičnih državah. Trgovci največkrat s prevaro, silo ali ugrabitvijo privedejo ženske do stanja, ko postanejo povsem ranljive in se ne morejo več izogniti prisilni prostituciji in suženjstvu. Tiste, ki skušajo pobegniti ali poiskati pomoč, tvegajo kruto maščevanje trgovcev z ljudmi. V svetu dela 215 milijonov otrok, namesto da bi hodili v šolo. Polovica med njimi opravlja najhujše oblike dela. Več kot deset milijonov otrok po svetu v neustreznih pogojih opravlja dela pomočnikov na domu. Delajo v nevzdržnih pogojih, pogosto pa so izpostavljeni tudi fizičnemu, psihičnemu in spolnemu nasilju.

Ukrepi za preprečevanje trgovine z ljudmi

Trgovina z ljudmi je večstranski svetovni družbeni problem, ki terja mednarodno medkulturno sodelovanje. V evropskem prostoru problem povezujejo predvsem z gospodarskimi in političnimi tranzicijskimi spremembami v srednjih in vzhodnoevropskih državah, širše pa z uničujočimi učinki neoliberalne ekonomije rastoče neenakosti. Nove oblike suženjstva nastajajo hitreje, kakor se krepi zavedanje o njihovi nevarnosti, ki jih sodobni družbi prinašajo ti pojavi kršenja temeljnih človekovih pravic in svoboščin.

Prizadevanje večine mednarodnih organizacij za boj proti trgovini z ljudmi je usmerjeno v poenotenje nacionalnih zakonodaj o preprečevanju, zatiranju in kaznovanju trgovine z ljudmi ter pomoči žrtvam tega pojava.

V Sloveniji je bila že decembra 2001 ustanovljena delovna skupina za boj proti trgovini z ljudmi. 18. decembra 2003 je bila s sklepom vlade ustanovljena vladna medresorska delovna skupina (MDS). V letu 2004 je medresorska delovna skupina pripravila, vlada pa potrdila prvi Akcijski načrt medresorske delovne skupine za boj proti trgovini z ljudmi 2004–2006. Načrt temelji na preventivnem in zaščitnem delovanju vseh organov in organizacij, ki imajo svoje predstavnice in predstavnike

v medresorski delovni skupini za boj proti trgovini z ljudmi. Temelji tudi na izobraževanju in mednarodnem sodelovanju strokovnih delavcev, uradnikov ter prostovoljcev, ki delajo na področju boja proti trgovini z ljudmi.

Ob svetovnem dnevu boja proti otroškemu delu opozarja Mednarodna organizacija dela (ILO). Po njihovih ocenah kar 10,5 milijona otrok po svetu nudi pomoč na domu v neustreznih pogojih in razmerah, ki pogosto spominjajo na suženjstvo. Med njimi jih je 6,5 milijona starih med 5 in 14 let. Več kot 70 % je deklic.

Papež Frančišek je izkoriščanje otrok ostro obsodil. Opozoril je, da v revnih državah narašča število otrok, ki morajo delati, še posebej pa je izpostavil položaj mladih deklet. "Na milijone mladoletnikov, še posebej mladih deklet, je žrtev tovrstnega prikritega izkoriščanja, ki pogosto vključuje tudi spolno zlorabo, slabo ravnanje in diskriminacijo," je zapisal papež.

Globalni indeks suženjstva je prvič izmerila nevladna organizacija Free Walk Foundation (WFF – Fundacija svobodni korak). "Številnim vladam

ne bo všeč, kar bodo slišale od nas," je izjavil prvi mož organizacije Nick Grono. Kot je dejal, so zelo odprti za sodelovanje z vladami in za iskanje načinov, kako se bolje boriti proti sodobnemu suženjstvu.

Po svetu okoli 30 milijonov ljudi živi v sodobnem suženjstvu. Kot navajajo v poročilu, je v Ameriki v suženjskem položaju 60.000 ljudi. V Rusiji jih je celo več kot pol milijona, v Veliki Britaniji jih je 4600, na Islandiji pa okoli sto. V severni Evropi je najmanj suženjstva. Le-to je podobno kot bogastvo neenakomerno razporejeno. Kar dve tretjini od skupno 30 milijonov zaslužjenih ljudi živi v desetih državah. Ta pojav je najbolj razširjen v Mavretaniji, kjer naj bi v suženjstvu živeli 4 % prebivalcev. Največ zaslužjenih ljudi je v Indiji 13,9 milijonov, na Kitajskem 2,9 milijonov in v Pakistanu 2,1 milijonov. Različne uradne agencije, na primer Sklad Združenih narodov za otroke in Mednarodna organizacija dela (ILO), ustanovljajo in izvajajo metode za odpravo sodobnega suženjstva. Množica nevladnih organizacij, npr. Anti-Slavery International in Human Rights Watch se trudi, da bi se javnost bolj zavedala sodobnega suženjstva in da bi se osvobodilo njegove žrtve. Nekatere organizacije skušajo vpeljati posebne etikete, ki bi kazale, da je neki izdelek narejen brez suženjskega ali otroškega dela. Druge agencije zahtevajo takšno zakonodajo v državah, od koder izvirajo 'spolni izleti', da bi lahko ljudi, ki bi imeli spolne odnose z otroki, tožili po vrnitvi v njihovo domačo državo. Nekateri aktivisti za človekove pravice celo plačajo trgovcem s sužnji in gospodarjem velike vsote denarja, da bi odkupili kar se da veliko sužnje. To je povzročilo nekaj polemik, ker lahko takšna dejanja ustvarijo donosen trg za sužnje in jim zvišajo ceno.

Prispevek za humano vzgojo v Sloveniji

V Evropi je vsako leto več kot 500 tisoč novih žrtev trgovine z ljudmi, tudi Slovenija ni izjema niti z vidika žrtev niti z vidika povzročiteljev, poudarjajo v Slovenski Karitas, kjer so v zadnjih letih pomagali petinšestdeset-

tim ženskam in moškim, žrtvam prisilne prostitucije, prisilnega beračenja in prisilnega služenja. Slovenija ima še neurejeno in z evropskimi priporočili neusklajeno zakonodajo na področju trgovine z ljudmi in še ta se ne izvaja dosledno.

Slovenija je izvirna, tranzitna in ciljna država trgovine z ljudmi. Izvirna je, ker narašča neenakost in z njo število ljudi, ki emigrirajo; tranzitna je zato, ker nekatere žrtve izkoriščanja ostanejo pri nas, nekateri pa ne. Pri nas tudi otroci delajo na domovih. Obstajajo beračenje, prostitucija ... Že zato bi morali biti odrasli in otroci o trgovini z ljudmi bolj informirani. Ne gre le za nepravilno trgovino, o kateri pišejo avtorji priročnika Svet med vrsticami (Suša idr., 2012), ampak za socialno-etično nedopustno in nelegalno trgovino. Kolikor hitreje in več z njo zaslužijo izkoriščevalci, toliko manj ali nič izkoriščani.

Vsi smo 'delček istega sveta', zato stihijski potek globalizacije zadeva vsakega izmed nas. Za humano podobo sveta se moramo zavzemati kritično premišljeno in večstransko odgovorno, da ne bi še bolj postali žrtve sprememb, ki smo jih deležni. Za humane vrednote, kot so pravičnost, solidarnost, svetovni mir, medkulturni dialog, izobraževanje za vse, ohranitev človekovega dostojanstva, enakost globalizacije, se zavzemajo projekti, kot so milenijski cilji, Svetovni etos, različna ekološka gibanja in z drugimi oblikami civilno-druženega delovanja nevladnih organizacij (pri nas Sloga in Humanitas). Zelo pomembno je, kako vključuje te vrednote šolski vzgojno-izobraževalni sistem. Omenjene ustanove krepijo pozitivne spremembe globalizacije in zmanjšujejo negativne.

Mednarodni Priročnik za učitelje in učence so sestavili avtorji s Češke, Slovaške, Grčije in Slovenije, uredil ga je Suša (2012). Priročniku je dodan tudi DVD s filmi z interaktivno animacijo, kratkimi videoposnetki in prilogami k posameznim aktivnostim učencev ter slovar pojmov. Priročnik je odlično komunikativno in didaktično zastavljen. Namenjen je formalnemu izobraževanju od zadnje triade

devetletke do srednjih šol, kolikor se sklicuje na korelacije s predmeti v šolskem predmetniku in kurikulu kot neformalnemu, ker jih po kompleksnosti svetovnih problemov presega. Priročnik je možno uporabiti tudi za neformalno globalno izobraževanje odraslih. Predpostavlja različne metodичne povezave, sodelovanje učencev po skupinah, diskusijskih delavnic in razprave ob filmih v obliki delavnic. Ker so problemi sveta kompleksni (glej Tabelo na straneh 34 in 35), so predvidene medpredmetne povezave.

Aktualne teme za delavnice so razdeljene v šest različnih sklopov:

1. da učenci razvijajo tudi drugačne poglede (npr. na oglaševanje),
2. da raziskujejo nove povezave med problemi in možnimi rešitvami, ki jih je kar precej, od dragih nakupov do svetovne trgovine,
3. da osebno izkusijo posamezno temo (npr. grenak priokus kave),
4. da (samovzgojno – op. NB) razmislijo o sebi in svojem življenjskem slogu, kako je strukturiran njihov vsakdan,
5. z učenci se je treba pogovarjati o vzrokih in posledicah trgovine z ljudmi,
6. da se naučijo delati s filmom (npr. 100 % bombaž, strupi se vračajo).

Iz tega prikaza je razvidno, da je trgovina z ljudmi ena izmed perečih aktualnih tem, ki se jo da vsebinsko razdelati in o njej kritično diskutirati z uvidevanjem možnih rešitev tega problema tudi po (osnovno)šolskem programu. ■

Viri in literatura

Suša, Rene (ured.) (2012): *Svet med vrsticami: priročnik za učitelje, ki jih zanima globalno učenje*. Ljubljana, Humanitas.

Poročilo Urada Združenih narodov za droge in kriminal (UNODC). Dostopno na: <http://www.dnevnik.si/svet/1042244304>.

Konvencija Sveta Evrope. Dostopna na: http://www.svetevrope.si/sl/dokumenti_in_publikacije/konvencije/197/.

Opombe

1. Poročilo je objavljeno na spletni strani <http://www.dnevnik.si/svet/1042244304>.
2. Več o organizaciji in delovanju UNODC glej spletno stran: www.unodc.org.
3. Konvencija je objavljena na spletni strani: http://www.svetevrope.si/sl/dokumenti_in_publikacije/konvencije/197/.

Blagoslov šolskih torbic

✍ Slavka Janša

Poleti leta 2012 sem se udeležila Dneva pobud in idej na Primskovem, na katerega je, kot že nekaj let prej, vabilo vodstvo Društva katoliških pedagogov Slovenije (DKPS).

Pogovarjali smo se o apostolatu molitve in možnostih, da bi se kot DKPS vključevali v župnijska občestva, kjer lahko pomagamo pri dejavnostih, ki so povezane z vzgojo. Izrečenih je bilo veliko pobud in idej. Med njimi je bila omenjena tudi sveta maša za uspeh šolskega leta, pri kateri bi blagoslovili šolske torbice in potrebščine. Ta predlog je pritegnil mojo pozornost. Začela sem razmišljati, kako bi ga uresničili v naših župnijah.

Ko sem ga predstavila na srečanju odbora Območne skupnosti Zahodna Dolenjska, na katerem je bil prisoten tudi domači župnik in duhovni asistent g. Gnidovec, je bil nad predlogom navdušen, prav tako tudi ostali. Dogovorili smo se, da bomo imeli blagoslov drugo septembrsko nedeljo med večerno sveto mašo. Pripravili smo vabilo, ki so ga dobili starši ob vpisu otrok k verouku. V njem je bilo zapisano tudi, da bomo prosili Božjo Mater in nje-nega Sina Jezusa za blagoslov šolskih potrebščin, šolarjev, staršev, učiteljev in katehetov, da bi šolsko in veroučno leto potekalo brez večjih zapletov in težav ter da bi bilo Bogu v čast.

Blagoslov je potekal takole. Otroci, ki so prinesli k sveti maši šolske torbice, so se skupaj s starši ustavili pod korom. Ko je zvonec naznanil začetek svete maše, je odšel mašnik v spremstvu ministrantov pod kor, od koder so se organizirano odpravili proti oltarju. Otroci so položili torbice na stopnice pred oltar, sedli v klopi ter sodelovali

Foto: Marko Hrovat

pri sveti maši. Mašnik je v pridigi učencem, njihovim staršem in učiteljem zaželel uspešno delo v komaj začetem šolskem letu. Po pridigi je sledil blagoslov šolskih torbic in potem še vseh navzočih. Prošnje so prebiral malo starejši veroučenci. Med darovanjem so na oltar prinesli posebne darove: učiteljica šolski dnevnik in redovalnico, en učenec šolsko torbo, drugi žogo, starša pa Sveto pismo. Gospoda smo v glasno izrečeni molitvi prosili, naj sprejme vse te darove ter vodi nas in naše delo ter prizadevanje, da bi šolsko leto potekalo v Njegovo zadovoljstvo in blagor vseh udeležencev na področju vzgoje in izobraževanja.

Te svete maše, ki jih imamo vsako leto od leta 2012 dalje, so nekaj posebnega. Otroci, ki pridejo k blagoslovu s šolskimi torbicami, si jih ob koncu daritve žarečih obrazov ponosno nadejejo na ramena in se skupaj s starši odločno podajo novemu šolskemu letu naproti.

Zadovoljni in veseli smo tudi pobudniki in soorganizatorji. V svojih srcih čutimo, da smo ravnali prav, saj sta ravno blagoslov in molitev tisti znamenji notranje moči, ki nam jo daje Bog, da se pogumno in odločno spopadamo s težavami in stiskami, ki nas čakajo v šoli in nasploh v življenju. ■